

Надія Паска

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ІМІДЖУ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ

Тисячі професій народжуються і вмирають. Але живуть і до цього часу найдавніші з них – хлібороба, будівельника, лікаря, вчителя. Та й серед цих вічних професій учительська посідає своєрідне місце: вона – початок усіх професій. Змінюються умови й засоби виховання, та незмінним залишається головне призначення вчителя – навчити людину бути Людиною. Учитель дає великій кількості людей можливість не лише багато чого дізнатися, а й відчутти ту особливу емоцію доторку до науки, до пізнання, до творчості.

Іміджелогія оперує поняттями особистого іміджу, яке визначається у психолого-педагогічній науці як поєднання зовнішніх та внутрішніх складових особистості, буває позитивним або негативним і залежить від правильного та вміло-

го вибору засобів впливу на суб'єктів педагогічної діяльності та бажань педагога. Основні закономірності формування педагогічного іміджу полягають у тому, що на різних етапах професіоналізації імідж формується різними засобами. Імідж, сформований адекватно завданням діяльності, оптимізує професійну діяльність особистості.

Проблемі іміджу педагога загалом та викладача вищої школи – зокрема, присвячено праці вітчизняних і зарубіжних вчених, таких як: С. Аминтаєва, М. Апраксина, О. Бекетова, В. Горчакова, Л. Жарикова, В. Ісаченко, О. Калюжний, О. Ковальова, О. Петрова, О. Савченко, В. Шепель та ін.

Мета нашого наукового пошуку полягає у визначенні специфіки формування педагогічного іміджу сучасного вчителя у вищій школі України.

Аналіз наукових джерел показує, що імідж визначається науковцями як образ, враження, яке залишає людина у спогадах і уявленнях про себе, система зовнішніх характеристик людини, яка створює або підкреслює неповторну своєрідність особи, завжди відображає індивідуальність, будучи її зовнішньою, спрямованою до інших людей, стороною. Елементи іміджу набувають значення символів даної особи, їх вагомість не обмежується лише віддзеркаленням зовнішності, а стає невід'ємною частиною характеру й індивідуальності людини, формує відношення до неї інших людей. Від іміджу людини в значній мірі залежить те, як вона буде сприйнята іншими.

Імідж знаходиться серед таких понять, як рейтинг, репутація, популярність, престиж, авторитет та ін. У практичній психології, іміджології та інших прикладних дисциплінах увагу зосереджено на проблемах соціальної перцепції, атракції, атрибуції, самомоніторингу, управління шляхом створення вражень від зовні привабливого образу об'єкта.

Для педагогіки у дослідженні іміджу важливим є такі аспекти: окреслення педагогічних умов, що забезпечують ефективність цього процесу; визначення критеріїв та рівнів дослідження даного феномену; а також виокремлення рекомендацій вчителям щодо формування та розвитку власного професійного іміджу.

Поняття «імідж» інтерпретується вченими по-різному. Ми притримуємося думки А. Калюжного, що «професійний педагогічний імідж вчителя» – це форма самовиявлення індивідуального цілісного образу особистості учителя як реалізатора потреб мікро- і макросоціуму в освітніх послугах, за якої виявляються найбільш виразні ділові та особистісні якості відповідно до статусу вчителя та соціальної ролі в освітньому середовищі [3].

У педагогічній науці є різні підходи щодо класифікації іміджу. Зокрема, за функціональним підходом виокремлюють такі види іміджу:

- особистісний – імідж педагога, зумовлений його внутрішніми та особливими індивідуальними рисами;
- професійний – імідж учителя, детермінований професійними якостями;
- бажаний – імідж, до якого прагне учитель;
- дзеркальний – імідж, що відповідає його уявленню про себе;
- корпоративний – імідж школи, вищого навчального закладу, факультету тощо [4].

В основі розгляду питання про закономірності формування педагогічного іміджу лежить висунуте припущення про те, що імідж не формується спонтанно,

а є результатом цілеспрямованої роботи педагога над собою в контексті побудови взаємопоєднаних компонентів: когнітивного, габітарного, комунікативного або вербального та кінетичного. Формування іміджу – процес, для якого характерні всі компоненти процесуальності, а саме: ціле-мотивований, когнітивний, діяльнісний та оцінно-рефлексивний. Результатом ефективності процесу є створений образ, або імідж [6].

Етапи формування педагогічного іміджу можна представити наступною схемою:

- 1 етап: сприйняття образу на основі якого буде будуватися цілісний імідж;
- 2 етап: аналіз інформації та уявна корекція сприйнятого образу у відповідності до ідеального образу та індивідуальних особистостей того, хто сприймає;
- 3 етап: використання (примірювання, програвання) окремих елементів бажаного іміджу (стилю спілкування, техніки володіння жестами, одягу тощо);
- 4 етап: «вживання» в образ;
- 5 етап: привласнення та індивідуалізація обраного (бажаного) образу [6].

Однією з найважливіших складових іміджу педагога є комунікативна толерантність – характеристика відношення особи до людей, яка вказує на ступінь прийняття нею неприсмних або неприйнятних психічних станів, якостей і вчинків партнерів по взаємодії. Педагог, що володіє високим рівнем комунікативної толерантності, досить урівноважений, терпимий і може налагодити контакт з різними людьми. Завдяки цим перевагам створюється психологічно комфортна обстановка для спільної діяльності в педагогічному процесі [1].

Розвитку комунікативної толерантності і формуванню позитивного іміджу педагога сприяють знання і виконання «заповідей спілкування» (А. Б. Добровіч):

- відносини з людьми – головне в будь-якій діяльності, а тим більше – в педагогічній. Думайте над своїми взаєминами з оточуючими людьми, будуйте їх на взаєморозумінні і довірі;
- спілкуючись з людиною, ніколи не зациклюйтеся на досягненні ваших конкретних цілей і завдань. Будучи вчителем, не перетворюйтеся на чиновника, для якого програма, план уроку - головне. Не забувайте, що учень, його інтереси, прагнення, його сьогоднішня і майбутня - ось сенс вашої роботи;
- вчіться бачити в кожній людині, учневі те, що вигідно відрізняє його від інших, ту «родзинку», яка робить його унікальним, неповторним. Пам'ятаєте, що кожна людина унікальна і до кожного необхідний свій підхід;
- прийшовши до людини, залиште свої проблеми, амбіції, стереотипи, які склалися. Розмовляючи з людиною, спілкуйтеся з нею, а не з її офіційним статусом, своїми уявленнями про неї. Потреба в рівноправності властива всім, а тим більше учням;
- вчіться дивитися на себе з боку, очима інших людей. Аналізуйте, як ви поводитися під час спілкування з ними, спробуйте іноді поставити себе на місце тієї людини, з якою спілкуєтеся;
- частіше посміхайтесь людям. Посмішка робить ближчими до вас оточуючих людей, створює сприятливий емоційний настрій, викликає в інших прагнення спілкуватися з вами;

– розвивайте свій внутрішній духовний світ, таланти і здібності. Пам'ятайте, що творча, духовно розвинена особа завжди цікава іншим, особливо коли це поєднується з чуйністю, здатністю розуміти оточуючих [2].

Проаналізувавши питання специфіки формування педагогічного іміджу сучасного педагога приходимо до висновку, що імідж є невід'ємною частиною професії вчителя. Однією з найважливіших складових іміджу є комунікативна толерантність – характеристика відношень особи до людей, яка вказує на ступінь прийняття нею неприємних або неприйнятих психічних станів, якостей і вчинків партнерів взаємодії.

Професія «педагог» – унікальна та особлива. Учителі – це саме ті люди, на яких завжди звертають увагу, поруч із ними завжди знаходяться батьки, учні, колеги. Але іноді молодий педагог не може працювати з людьми, у тому числі – з учнями, тому він втрачає авторитет серед своїх підопічних тому, що нецікавий як особистість. А без інтересу до особистості вчителя немає інтересу до предмета.

Таким чином, імідж навчального закладу визначається викладацьким складом. Основою формування іміджу педагога є мотивація, яка виступає «вектором» іміджевої діяльності і впливає на розвиток особистісних якостей педагога, що становлять в професійній культурі моральне ядро і сприяють пошуку різних форм творчої діяльності педагога.

Список використаної літератури

1. Волинець І.М. Особистісний імідж сучасного педагога загальноосвітнього навчального закладу [Електронний ресурс] / І. М. Волинець // Народна освіта : електронне наукове фахове видання. – №1 (28), 2016 р. – Режим доступу : http://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=3922 (дата звертання 15.10.2016 р.)
2. Данильчук Л. А. : Учебное пособие для студ. высш. учеб. заведений / Л. А. Данильчук ; Мин-во образования и науки Украины. – Київ : Кондор, 2004. – 234 с.
3. Калюжный А. А. Психология формирования имиджа учителя / А. А. Калюжный. – М. : Владос, 2004. – С.77–92.
4. Почепцов Г. Г. Имиджелогия / Г. Г. Почепцов. – Киев : Рефл-бук, 2000. – 263 с.
5. Савченко Н. Педагогический имидж учителя / Н. Савченко // Імідж сучасної школи за редакцією І. Г. Єрмакова – К.: Главник, 1997. – С. 282–300.